

[Formanden.]

ægprodukter m. m. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om salg af frugt og gartneriprodukter ved frivillig offentlig auktion.

6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om handel med frø, såsæd, læggekartofler og planter.

7) *Første behandling af:*

Forslag til lov om sortering af råtræ, der forhandles under visse betegnelser.

8) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om handel med foderstoffer. (Ændring med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

9) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om slagtning, forhandling, udførsel og indførsel af fjerkræ m. v. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

10) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om slagtning, forhandling, udførsel og indførsel af kaniner. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

Mødet hævet kl. 15.49.

8. møde.

Torsdag den 19. oktober kl. 13.

Formanden: Fra medlem af folketinget *Brøndlund Nielsen* har jeg modtaget meddelelse om, at han som følge af deltagelse i De Forenede Nationers generalforsamling ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 1 måned, hvorfor han anmoder om orlov på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv fra og med den 6. november d. å. samt om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Den første sag på dagsordenen var:

Redegørelse af ministeren for kulturelle anliggender.

Formanden: Jeg gør opmærksom på, at taletiden ved redegørelser normalt er 1/2 time, men efter anmodning er den i dette tilfælde 45 minutter.

Ministeren for kulturelle anliggender (*Niels Matthiasen*): Naturligvis, vi ved det godt: der er næppe nogen i denne sal eller udenfor foran de hundredtusinde radioapparater og fjernsynsskærme, som ikke har en fast og klar mening om, hvordan Danmarks radio og tv skal ledes både administrativt og programmæssigt. De eneste, der tilsyneladende ikke ved det, er dem, der gør det. Det skyldes måske, at problematikken omkring Danmarks radio og tv ikke er så enkel, som man almindeligvis tror.

Allerede under den forrige regering var man begyndt at overveje spørgsmålet om en revision af radiospredningsloven af 1959, og der er da heller ingen tvivl om, at der på en række punkter trænges til ændringer i den gældende radioordning, og det er baggrunden for, at jeg agter at fremsætte forslag til en revision af 1959-loven i løbet af dette folketingsår.

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

Når jeg — inden et lovforslag udarbejdes — har ønsket at fremkomme med nogle synspunkter på revisionen og at indbyde til diskussion om disse synspunkter, er det, fordi jeg anser spørgsmålet om, hvordan man fastlægger vilkårene for radio- og tv-spredning, for at være et af de store og væsentlige kulturpolitiske spørgsmål, som desuden direkte må angå enhver borger her i landet. Kulturpolitik — og kultur — det er jo nemlig ikke, som mange stadig tror, et spørgsmål om at forbedre vilkårene for kunstskaelsen og kunstformidlingen. Kulturpolitik omfatter alt, hvad der kan medvirke til at fremme kommunikationen mellem mennesker, og som kan bidrage til, at det enkelte menneske får reelle muligheder for en personlig udvikling.

Der er naturligvis en meget lang række forhold, der øver indflydelse på et lands kulturudvikling, men der kan ikke være tvivl om, at programvirksomheden i radio og tv hører til blandt de vigtigste påvirkningsfaktorer. Hvert minuts sendetid har kulturel betydning, positiv eller negativ, og programmerne med deres indhold af information, oplysning, meningstilkendegivelser, underholdning og kunst når ud til endnu større kredse end den daglige avis. Derfor er det vigtigt, at hele radioordningen bygges sådan op, at den giver de største muligheder for en stadig fornyelse. For bare at tage ét eksempel, så bør princippet for ansættelse af programmedarbejdere være ansættelse på åremål for at sikre en stadig cirkulation og fornyelse.

Som et instrument for kunstformidlingen er radio og tv alle andre medier langt overlegne, når det gælder størrelsen af publikum. F. eks. vil en film vist én gang i tv i reglen nå et publikum, der er mange gange større, end den kunne opnå ved at blive spillet i biografene over en årrække.

Det er derfor klart, at der knytter sig meget betydelige samfundsinteresser til den lovgivning, der har til formål at angive målsettingen for radiospredningsvirksomheden og at opstille rammerne for udøvelsen af denne virksomhed.

Radioordningerne varierer fra land til land, men stort set kan de alle sammen henføres til et af de tre systemer. I nogle få lande som f. eks. USA overlades radio-

spredningen i hovedsagen til kommercielle reklamefinansierede foretagender, underkastet en vis offentlig kontrol. Langt oftere møder man imidlertid radioordninger, der gør radio og tv til statens ejendom. Radioselskaberne er i så fald organiseret som statsinstitutioner. Sådan er ordningen i Østeuropa, i en lang række udviklingslande og i lande, der lever under en autoritær styreform.

Det tredje system er det, der bygger på den opfattelse, at radio- og tv-selskaberne er serviceorganer for befolkningen, ikke for regeringen eller den lovgivende forsamling. Virksomheden kan varetages enten af private selskaber med koncession fra det offentlige eller af offentlige selskaber, der er selvstændige og uafhængige og ikke udgør en del af statsforvaltningen. Det er dette sidste system, som er det almindelige i Vesteuropa, og som også den danske radioordning — som vi har haft den siden slutningen af 1920erne — er udtryk for.

Efter min opfattelse — og det er min absolutte opfattelse — bør man fastholde de grundprincipper, som den danske radioordning hviler på.

Når en revision af radiolovgivningen er nødvendig, er det først og fremmest på grund af de senere års teknologiske udvikling på kommunikationsområdet. 1959-loven beskæftiger sig ikke med spørgsmålet om produktion og spredning af radio- og tv-programmer ved hjælp af kabler, og det er på høje tid, at der tages stilling til, på hvilke betingelser en sådan programvirksomhed bør kunne finde sted.

De nye metoder, som er udviklet eller vil blive udviklet for audiovisuelle optagelser — jeg tænker her på billedkassetterne — gør det desuden påkrævet, at man overvejer, om Danmarks radios opgaver stadig bør være begrænset til udsendelse af programmer, eller om man ikke, i hvert fald på undervisningsområdet, bør give institutionen bemyndigelse til også at producere programmer alene eller fortrinsvis med det formål at distribuere dem i form af optagelser til skoler og andre undervisningsanstalter.

En lovrevision vil endelig være nødvendig, hvis man skal gennemføre de velmotiverede forslag, der er fremsat af radiokommissionen og radiatorådet om, at staten fremtidig overtager finansieringen af visse dele

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

af Danmarks radios programvirksomhed, især undervisningsvirksomheden og kortbølgeudsendelserne.

Når en revision af loven således trænger sig på, synes jeg, det er en naturlig ting, at man benytter lejligheden til en mere almindelig kritisk gennemgang af bestemmelserne i en lov, som det dog er 13 år siden, at folketinget har haft lejlighed til at tage stilling til.

Jeg mener, at hovedspørgsmålene ved den kommende revision er

1. Danmarks radios eneret til radiospredning.
2. Målsætningen for Danmarks radios programvirksomhed.
3. Danmarks radios forhold til folketing og regering.
4. Danmarks radios styrelsesordning.
5. Finansieringen.

Ifølge den gældende lov har Danmarks radio eneret til radiospredning til den almindelige forbruger.

I nogle lande, hvor man er begyndt med et enkelt licensfinansieret radioselskab med eneret på den trådløse radiospredning, har man senere tilladt oprettelsen af et eller flere konkurrerende og reklamefinansierede radiospredningsselskaber ved siden af det oprindelige.

Erfaringerne fra disse lande er ikke af en sådan art, at de kan motivere opgivelsen af den hidtidige ordning her i landet, for så vidt angår den landsdækkende programvirksomhed. Konkurrencen mellem flere radioselskaber har i hvert fald i nogle tilfælde haft en tendens i retning af en almindelig kvalitetsforringelse af udsendelserne; man fristes alt for let til en konkurrence på det mest vulgære og det mest åndsforladte plan. Hvis man ønsker større valgmuligheder for lyttere og seere, opnås dette bedre ved en koordineret planlægning af flere programmer, der administreres af samme selskab, end ved at dele radiospredningsvirksomheden op på flere selskaber. Hertil kommer det meget afgørende, at de økonomiske ressourcer, et lille land som Danmark kan ofre på en landsdækkende radiospredning, utvivlsomt udnyttes bedst under en enhedsordning.

Endelig synes jeg, der er grund til at nævne, at Danmarks radios eneret har en

rent teknisk begrundelse i det forhold, at det er et meget snævert frekvensområde, som Danmark efter de gældende internationale bestemmelser har til rådighed for trådløs sending. Det, man kunne kalde „fri konkurrence i æteren“, er allerede af den grund en umulighed.

Jeg mener på denne baggrund, at man bør opretholde Danmarks radios eneret til den landsdækkende trådløse radiospredning.

Anderledes ligger det med hensyn til programvirksomhed baseret på kabelsending. Her er de tekniske muligheder nærmest ubegrænsede; til gengæld vil økonomiske hensyn formentlig i lang tid hindre en sådan programvirksomhed i at blive landsdækkende. Kabelanlæg egner sig kun for forholdsvis tæt befolkede områder.

Efter min opfattelse bør Danmarks radio kunne sende programmer via kabel eller tråd, men jeg mener desuden, at man bør åbne mulighed for, at amter og kommuner kan få tilladelse til lokalt at drive programvirksomhed — både radio og tv — ved brug af kabelanlæg. Sådanne anlæg findes som bekendt allerede i en lang række byer, men de kan efter loven om fællesantennelanlæg i dag kun anvendes til modtagelse og distribution af Danmarks radios og udenlandske radiofoniers programmer, ikke til selvstændig programvirksomhed. Fællesantenneloven må derfor ændres i forbindelse med revisionen af radiospredningsloven, og det er hensigten, at bestemmelserne om disse forhold skal indgå i den nye radiolov.

I enkelte lande er man allerede kommet forholdsvis langt i udviklingen af lokal radio- og tv-virksomhed på kabelbasis, og mange steder har de lokale stationer haft betydning som et middel til at styrke demokratiet og kommunikationen mellem det lokale styre og borgerne og mellem borgerne indbyrdes på det stedlige plan. Og de vil kunne få endnu større betydning, når man får færdigudviklet de allerede eksisterende tekniske systemer, der muliggør kabelanlæggenes anvendelse til tovejskommunikation. Fremtidens lokale radio- og tv-stationer vil ikke blot sende programmer til en passiv lytter- og seerskare; de vil også modtage reaktioner og diskussionsindslag fra lyttere og seere.

Det er imidlertid meget væsentligt, at man hindrer hele dette felt i at blive gjort

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

til genstand for en kommerciel udnyttelse. Ud fra dette synspunkt vil jeg finde det rigtigst, at det alene bliver de lokale offentlige myndigheder, der får mulighed for at opnå koncession til kabelsending, og at det ikke bliver tilladt at lade programvirksomheden finansiere ved hjælp af reklamer.

Jeg sagde før, at det frekvensområde, der er til rådighed for trådløs udsendelsesvirksomhed, det er meget snævert. Ikke mindst på baggrund af de omkostninger, som en effektiv dækning af større lokalt område — særlig et tyndt befolket område — vil medføre, er der grund til at overveje, om det begrænsede frekvensområde på en eller anden måde kan udnyttes til lokal trådløs udsendelsesvirksomhed. Ifølge de oplysninger, jeg har, vil det være muligt for en forholdsvis overkommelig pris at dække et antal lokale områder i landet med radioprogrammer, og der findes en tilsvarende mulighed for en dækning med fjernsynsprogrammer, uden at man i øvrigt udelukker en eventuel oprettelse af et tv 2.

Det vanskelige spørgsmål om fastsættelsen af de tekniske, økonomiske og programmæssige vilkår for tilladelse til lokal radio- og fjernsynsvirksomhed vil kræve meget nøje overvejelser og indgår i en større sammenhæng, hvor det drejer sig om at finde frem til de muligheder, vi har for en samfundsstyring af den udvikling, som i de kommende år vil finde sted på hele kommunikationsområdet, omfattende også sådanne fænomener som datateknik, billedtelefon, satellitkommunikation og videogrammer.

Formuleringen af en sådan almen kommunikationspolitik, som rækker meget langt ud over kulturministeriets område, vil forudsætte, at vi skaffer os mere viden end den, vi i dag råder over, og at der foretages en tværvidenskabelig bedømmelse af de konsekvenser og muligheder, som udviklingen indebærer. I forbindelse med radiospredningsloven bør man tilrettelægge retlingslinjerne for styringen af udviklingen på hele dette område.

Efter det forslag, jeg agter at fremsætte, vil det stadig være Danmarks radio, som har ansvaret for radio og tv på landsplan.

Når man derefter skal se på, om de gældende bestemmelser om Danmarks radio er rigtige eller trænger til at blive ændret, må

man naturligvis tage sit udgangspunkt i en overvejelse af formålet med at drive radio- og fjernsynsvirksomhed.

Hvad der står i radiospredningsloven om formålet med radio og tv, er alene den vigtige, men noget kortfattede udtalelse i lovens § 5 om, at udsendelserne skal være „af alsidig, kulturel og oplysende art“.

Denne bestemmelse giver imidlertid ikke særlig god oplysning om hensigten med programvirksomheden i radio og tv. Den gør det ikke klart, at det alsidighedskrav, der stilles, ikke er et krav, der kan forlanges opfyldt for den enkelte udsendelse, men at det gælder for det samlede udbud af udsendelser, og bestemmelsen skjuler på en mærkelig og unødvendig måde den kendsgerning, at det ikke ligger uden for radioens formål at være blot underholdende.

Jeg tror, det vil være muligt i en ny lov at udtrykke sig lidt mere udførligt og lidt mere forståeligt om målsætningen, f. eks. således, at man fastslår, at det er radioens opgave i sine programmer at præstere det bredest mulige udbud af stofkategorier, genre, holdninger og synspunkter inden for områderne information, oplysning, underholdning og kunst, og at programvirksomheden skal sigte på i det samlede udbud af udsendelser at opfylde et sådant alsidighedskrav.

Der har, lige siden den første radiospredningslov blev vedtaget, været bred enighed her i landet om, at et foretagende, der skal løse de opgaver og opfylde de formål, jeg har fremhævet, må være selvstændigt og uafhængigt i alle de spørgsmål, der vedrører programlægningen. Det er det, der har fundet udtryk i radiospredningslovens § 1, der ligesom tidligere radiolove taler om Danmarks radio som „en selvstændig offentlig institution“.

Programfriheden, som igen er baseret på hensynet til informations- og ytringsfriheden samt til den kunstneriske frihed, udgør den centrale idé bag loven. Anderledes kan og skal det ikke være under en demokratisk samfundsordning, og jeg tror også, at man roligt kan fastslå, at erfaringerne — også den seneste tids — har bekræftet værdien af at fastholde det princip, at hverken regering eller folketing kan gribe ind over for programlægningen eller programudførelsen. Men det vil antagelig være rimeligt, at princippet om programfriheden fastslås udtryk-

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

keligt i den nye lov eller dens bemærkninger.

Ordene i radiolovens § 1 om Danmarks radios selvstændighed er imidlertid ikke begrænset til at gælde programområdet alene. Af hele lovens opbygning og den udtryksmåde, der er anvendt, fremgår det, at selvstændigheden også må gælde de økonomiske og administrative områder, idet det er meget nøje specificeret, i hvilke særlige tilfælde der er gjort undtagelser fra det principielle selvstyre ved henlæggelse af specielle, men meget vigtige beføjelser til ministeren for kulturelle anliggender — og i et enkelt særligt betydningsfuldt tilfælde til folketingets finansudvalg.

Ifølge radiospredningsloven fastsættes licensens størrelse således af kulturministeren efter indstilling fra radiatorådet og med tilslutning fra finansudvalget. Det årlige budget skal godkendes af kulturministeren. Det optages ifølge loven som et særligt afsnit på finanslovens § 2, men efter bemærkningerne til lovbestemmelsen herom sker dette kun til orientering. Ifølge praksis kan kulturministeren uden forelæggelse for finansudvalget godkende afholdelsen af udgifter ud over det på finansloven optagne budget, og oprettelsen af pensionsberettigende stillinger og fastsættelsen af tjenestemandslønninger kan finde sted alene med kulturministerens godkendelse.

Jeg lægger stor vægt på, at den budgetretlige særstilling og den økonomiske og administrative selvstændighed og uafhængighed, der ved loven er tilsikret Danmarks radio, bevares. Danmarks radio er ikke og bør ikke gøres til en statsinstitution. Vi bør som i så at sige alle de vesteuropæiske lande, som vi naturligt kan sammenligne os med, fortsat betragte radiospredning som en offentlig servicevirksomhed, noget, der står uden for den almindelige statsforvaltning, og som ikke er underkastet den bevillingsmæssige praksis, der gælder for statsvirksomheder.

Der har i de senere år hersket nogen uklarhed med hensyn til graden af den selvstændighed, som loven kan anses at sikre Danmarks radio. Ved en ny lov bør man naturligvis fastlægge Danmarks radios status på en så klar måde, at der ingen tvivl kan opstå.

Der er en række forhold, der taler for at give en radio- og tv-organisations ledelse en betydelig økonomisk og administrativ dispositionsfrihed inden for de økonomiske rammer, der af folketinget er fastlagt ved finansudvalgets godkendelse af licensstørrelsen og af kulturministeren ved godkendelsen af årsbudgettet.

For det første vil programvirksomhedens frihed indirekte kunne begrænses ved økonomiske og administrative indgreb fra regeringens eller folketingets side, og selv om der her i landet ikke er tradition for, at man på denne måde forsøger at gøre programfriheden illusorisk, bør loven indeholde et sådant værn mod sådanne forsøg.

Erfaringerne viser dernæst, at de regler, der fastsættes for statsadministrationen og statsvirksomhederne, ofte er uhensigtsmæssige og urationelle i forhold til arten og karakteren af de opgaver, som radio og tv skal løse. En radio- og tv-organisation ligner ikke anden offentlig virksomhed.

En ny radiospredningslov bør derfor utvetydigt fastslå Danmarks radios bevillingsretlige særstilling, præcisere radiatorådets dispositionsfrihed inden for de rammer, der er fastsat ved godkendelsen af licenserne og ved kulturministerens godkendelse af de årlige budgetter, og den bør fastslå, at Danmarks radio ikke er en statsvirksomhed og derfor ikke umiddelbart er underlagt de for statsvirksomheder gældende forskrifter på de økonomiske og administrative områder.

Der er måske grund til at fremhæve, at en sådan ordning, der i sine grundtræk stemmer overens med den, der gælder for alle de udenlandske radiofonier, som vi i årenes løb har betragtet som forbilleder, og som Danmarks radio har haft det nærmeste samarbejde med, ikke på nogen måde placerer institutionen i et økonomisk tomrum. Den indebærer ikke, at radioforetagendet undrages den offentlige sektors økonomiske vilkår, for det vil i sidste instans være folketinget, der fastlægger de økonomiske rammer for virksomheden, og dermed også folketinget, der kommer til at træffe beslutning om væsentlige udvidelser eller indskrænkninger af institutionens virksomhed.

At folketinget uanset den selvstændige stilling, som Danmarks radio bør have, må have mulighed for og lejlighed til at følge hele udviklingen på radiospredningens om-

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

råde, er noget helt centralt. Det vil være naturligt, at ministeren for kulturelle anliggender fra tid til anden afgiver en redegørelse til folketinget om radioens forhold, og tinget har jo også til hver en tid mulighed for at fremkalde sådanne redegørelser. De spørgsmål, der i tidens løb har været stillet i folketingsalen om Danmarks radio, har som regel drejet sig om programanliggender, dvs. spørgsmål, som kulturministeren ikke har kunnet tage stilling til som følge af programansvarets placering hos radiatorådet. Det ville nok være af værdi, om man i fremtiden i højere grad udnyttede adgangen til at stille spørgsmål også om andre radioforhold af mere principiel art.

I de hidtidige diskussioner om radioordningen har man meget ensidigt, måske for ensidigt, koncentreret sig om styreformen, om, hvordan et radiatoråd bør være sammensat. Dermed er ikke sagt, at der ikke også på dette område er problemer, der skal overvejes.

Det nuværende radiatoråd består af 18 medlemmer. Formand og næstformand er udpeget af kulturministeren og et medlem med særlig teknisk sagkundskab beskikket af ministeren for offentlige arbejder. De partier, der er repræsenteret i folketingets finansudvalg, vælger hver et medlem, i øjeblikket 5, og 10 medlemmer udpeges af folketinget som repræsentanter for lyttere og seere.

Radiatorådet nedsætter et antal underudvalg, hvoraf de vigtigste er forretningsudvalget, bestående af 6 rådsmedlemmer, og programudvalget, der består af 10 rådsmedlemmer samt indtil 10 af kulturministeren beskikkede tilforordnede medlemmer med særlig indsigt i kulturelle forhold. Forretningsudvalget og programudvalget omtales ikke i den nugældende lov.

Der har jo jævnlig været kritik af den måde, som radiatorådet er sammensat på, og der har været en række forslag fremme, de fleste gående ud på, hvad man kalder en „afpolitisering“ af rådet. Nogle forestiller sig en styrelse sammensat af uafhængige kulturpersonligheder, andre en mere udpræget repræsentation fra lyttere og seere. Fra nogle sider har man også ud fra effektivitetshensyn gjort sig til talsmand for, at man

skulle have et råd med et langt mindre antal medlemmer end det nuværende.

Jeg har overvejet frem og tilbage og meget længe, men jeg synes ikke, at der er fremført tilstrækkelig tungtvejende argumenter for forslagene om radikalt at ændre sammensætningen af radiatorådet. En kritik af den nuværende styreform må jo bygge på en påvisning af, at den har vist sig ikke at være hensigtsmæssig, og der er ikke givet nogen overbevisende dokumentation herfor. Man må vel snarere sige, at ordningen har virket ganske fornuftigt, og at rådet på tilfredsstillende måde har opfyldt sin væsentligste funktion, som er den at sikre opfyldelsen af alsidighedskravet.

Der har været fremsat den påstand, at rådet, som det nu er sammensat, ikke kan fungere som noget effektivt værn imod udefra kommende pressions- og trykninger, men at folketingsmændene tværtimod virker som pressionskanaler for partiinteresserne. Jeg tror, at kendsgerningerne viser noget ganske andet, nemlig for det første, at en styrelse med folketingsrepræsentation er det bedst tænkelige værn over for ikke-politiske pressionsgrupper, og for det andet, at partirepræsentanterne i rådet faktisk har været i stand til at afbalancere hinanden på en måde, som har garanteret, at intet politisk parti har kunnet opnå specielle fordele i forhold til Danmarks radio.

Man kunne udtrykke det, som en tidligere rådsformand har gjort det, at det er løverne, der passer på tigrene.

Endelig tales der om, at folketingsmedlemmerne i rådet har medvirket til en „politisering“ af rådets arbejde. Nu er „politisering“ jo noget mærkelig luftigt noget, men det, man har tænkt på, er tilsyneladende, at man — hvis man gør sig umage — så kan finde enkelte eksempler på, at et rådsmedlems kritik af institutionen i mindre grad synes at have været begrundet i en legitim udøvelse af en kontrolfunktion end i et ønske hos vedkommende om at placere sig selv politisk. Men det er fåtallige og isolerede tilfælde, som jeg ikke synes kan motivere, at man generelt fratager folketingsmænd valgbarhed til radiatorådet.

Jeg tror, at forslagene om en „upolitisk“ styrelse for Danmarks radio bygger på en urealistisk forestilling om, at blot man sør-

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

ger for, at styrelsens medlemmer ikke er aktive politikere, så har man dermed skabt sikkerhed for, at radioen ledes ud fra strengt saglige synspunkter, og garderet sig imod enhver uvedkommende politisk eller anden pression. Man overser den politiske interesse, der i alle partier vil være for radioens virksomhed; og man overser det faktum, at også en såkaldt „upolitisk“ styrelse vil bestå af mennesker med den ene eller den anden politiske overbevisning. Med en upolitisk sammensat styrelse opnår man ikke et bedre værn mod politisk pression og indflydelse. Resultatet bliver blot, at denne pression og indflydelse vil komme til at virke mere i det skjulte, hvilket ikke ud fra noget synspunkt kan være en fordel, og at man ikke opnår den afbalancering af de politiske synspunkter, som det nuværende system garanterer.

Det centrale i sagen er, at den selvstændighed og uafhængighed, som Danmarks radio bør have, forudsætter en styrelse, som folketinget kan have tillid til. Det er efter min mening det stærkeste argument for folketingsmedlemmernes tilstedeværelse i rådet. Folketingsmedlemmerne er også velegnede til at danne et isolerende lag mellem institutionen og statsmagten.

Jeg er derfor på forhånd mest stemt for at bevare den nuværende sammensætning af radiatorådet med den tilføjelse, at der sikres Danmarks radios medarbejdere repræsentation i rådet.

En afvejning af de modstående synspunkter, jeg har omtalt, må føre til en fastholdelse af radiatorådets sammensætning, selv om den næppe kan betegnes som ideel. Hovedparten af de ændringsforslag, der er fremkommet, vil imidlertid efter min opfattelse medføre en „afdemokratisering“ af radiatorådet, hvilket ville være i modstrid med alle de bestræbelser, vi i øvrigt i øjeblikket udfolder i samfundet for at gennemføre en yderligere demokratisering.

Derfor vil det i den nye lov eller dens bemærkninger også være hensigtsmæssigt at give en nærmere beskrivelse af radiatorådets opgaver med fremhævelse af rådets funktion som et parlamentarisk kontrolorgan.

Hvad programudvalget angår, bør dette udvalg og dets sammensætning have lov-hjemmel, og jeg tror desuden, man bør over-

veje en anden sammensætning end den nuværende.

Man har jo for nylig i radiatorådet truffet beslutning om en decentralisering af Danmarks radios virksomhed. Et led heri er oprettelsen af et antal distrikter dækkende hele landet. Jeg forestiller mig, at der for hvert af disse distrikter oprettes et distrikts-programudvalg, hvis medlemmer udpeges af amtsrådene. Disse regionale programudvalg bør først og fremmest være rådgivende i forhold til de medarbejdere fra Danmarks radio, der arbejder i distrikterne, og derved sikre, at medarbejderne får en lige så nær kontakt og binding til det lokale område som den, de må formodes at have til Danmarks radio som den centrale institution.

Men desuden kunne jeg tænke mig, at formændene for distrikternes programudvalg skulle være medlemmer af Danmarks radios centrale programudvalg. Dette vil nok nødvendiggøre, at man helt opgiver systemet med beskikkelse af særlige tilfornordede. De opgaver, som disse har haft som repræsenterende særlige områder inden for kulturlivet, vil lige så godt — eller måske bedre — kunne varetages af konsulenter, som programudvalget efter min mening selv bør kunne ansætte.

Jeg er overbevist om, at man ved en sådan nyordning vil yde et væsentligt bidrag til, at man rundt omkring i højere grad end i dag kan komme til at opleve Danmarks radio som det, institutionen skulle være, nemlig hele landets og hele befolkningens.

Det er muligt, at man ud over den sikring af alsidigheden, som en styrelsesordning som den skitserede vil give, yderligere bør beskytte lyttere og seere mod vilkårlighed eller ensidig programlægning ved oprettelse af et særligt ankenævn til behandling af klagesager. Et sådant nævn bør være uafhængigt af Danmarks radio. Det er indlysende, at noget taler for oprettelsen af et sådant nævn, idet man undgår, at radiatoråd og programudvalg, som selv har det øverste ansvar for programlægningen, også bliver den instans, der skal afgøre, om programdispositioner kan siges at være i strid med alsidighedskravet. Man får en uvildig instans til at tage stilling i klagesagerne. Jeg har ikke taget endelig stilling til, om behovet for et ankenævn kan skønnes at være tilstræk-

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

kelig stort til at bære den udvidelse af det administrative apparat, som dets oprettelse vil betyde, men jeg synes, vi skal have spørgsmålet nøje undersøgt og overvejet inden lovforslagets fremsættelse.

Endelig spørgsmålet om finansieringen. Jeg har ved tidligere lejligheder gjort mig til talsmand for den opfattelse, at man bør gå bort fra licensfinansieringen, sådan at man i stedet fremskaffer de nødvendige midler til Danmarks radio over de almindelige skatter. Det har jeg gjort, fordi licensen efterhånden har nået en sådan størrelse, at den virker urimelig tyngende på folk med små indtægter. Med den udbredelse, som radio og fjernsyn har og yderligere vil få, må spørgsmålet om overgang til skattefinansiering nødvendigvis melde sig, og det vil naturligvis blive endnu mere aktuelt i takt med fremtidige licensforhøjelser f. eks. i forbindelse med etableringen af et tv-2, hvor licensens stigning i stadig højere grad vil være en kopskat, som vender den tunge ende nedad.

Det er imidlertid indlysende — og det synes jeg man bør understrege — at gennemførelsen af en sådan nyordning ikke kan finde sted fra den ene dag til den anden. Den kræver tekniske forberedelser, og ændringen må tilpasses den aktuelle økonomiske situation i landet som helhed.

Jeg har tidligere stærkt fremhævet nødvendigheden af, at der tilsikres Danmarks radio en meget betydelig uafhængighed, og derfor er det også en selvfølge, at jeg ikke forestiller mig, at en eventuel skattefinansiering skulle betyde, at Danmarks radio gøres til en statsinstitution. Tværtimod måtte man ved overgang til en sådan finansieringsform ofre ganske særlig opmærksomhed på spørgsmålet om, hvordan man ved lovgivningen kan sikre institutionen en fri og uafhængig stilling, og muligheden af at organisere Danmarks radio som et aktieselskab eller en anden form for selvstændig institution må gå ind i overvejelserne.

For mig er det en given ting, at det vil være rigtigst at overgå til finansiering over skatterne. På den anden side vil jeg understrege, at Danmarks radio er en institution af en sådan karakter og af en sådan betydning for vort samfund, at det er vigtigt, at der er en bred politisk tilslutning til en så

radikal ændring af finansieringsgrundlaget. Det vil derfor afhænge af de synspunkter, der kommer frem under den kommende tids debat, om en almindelig overgang til skattefinansiering vil komme til at indgå i det lovforslag, der skal fremlægges.

Men lovforslaget vil imidlertid under alle omstændigheder komme til at indeholde hjemmel for en gennemførelse af de forslag, som radiokommissionen og radiatorådet har stillet om skattefinansiering af særlige dele af radio- og tv-virksomheden, nemlig undervisningen og kortbølgeudsendelserne. De opgaver, som foreligger på disse to områder, bør betragtes som statsopgaver, og udgifterne hertil bør dækkes gennem statsbevillinger — således som det også er tilfældet i en lang række lande, der i øvrigt arbejder med licensfinansieret radio og tv. For dette finansår drejer det sig om ca. 15,3 mill. kr. for undervisningsvirksomheden og ca. 1 mill. kr. for kortbølgeudsendelserne.

Jeg vil især fremhæve betydningen af, at man får afklaret spørgsmålet om finansieringen af undervisningsvirksomheden, fordi dette er en forudsætning for, at man kan komme i gang med løsningen af de store opgaver, som ligger på dette felt, ikke mindst i forbindelse med voksenundervisningen.

Når man tager i betragtning, hvor anstrengt kapaciteten er i store dele af uddannelsessektoren, hvor stort behovet er for omskoling og efteruddannelse af voksne, og hvor meget undervisningen vil kunne billiggøres ved en rationel udnyttelse af radio og tv i uddannelsen, må det stå som noget ganske klart, at vi hurtigst muligt bør skabe de nødvendige forudsætninger for, at disse medier kan sættes i stand til at løse deres opgaver på uddannelsesområdet.

Bortset fra finansieringsproblemet må det også afklares, hvorledes Danmarks radios undervisningsvirksomhed skal opbygges og koordineres med den øvrige undervisning i samfundet. Jeg kan helt tilslutte mig den opfattelse, som bl. a. radiokommissionen har givet udtryk for: at Danmarks radio foreløbig bør påtage sig — i samarbejde med undervisningsministeriet — at opbygge en voksenundervisning i radio og tv, og at der først senere tages stilling til, om det vil være praktisk at organisere undervisningen i en særlig institution uden for Danmarks radio,

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

der kan påtage sig denne opgave. Jeg er desuden enig i, at der snarest bør nedsættes et undervisningsråd, som nærmere skal fastlægge de opgaver, som Danmarks radio skal påtage sig inden for undervisningssektoren, og jeg har forstået på undervisningsministeren, at dette råd vil blive nedsat i løbet af kort tid. Gennem undervisningsrådet må radioens undervisningsvirksomhed koordineres med landets øvrige undervisningsvirksomhed, og det vil blive undervisningsrådet og de almindelige undervisningsmyndigheder, som på den måde får ansvaret for radio- og tv-virksomheden på dette område.

Efter den gældende lov er Danmarks radios opgave udelukkende at producere programmer til trådløs radio- og tv-udsendelse. Det er imidlertid indlysende, at radioen ikke på tilfredsstillende måde kan opfylde sine funktioner på undervisningsområdet med en så snæver definition af opgaverne. Det er allerede i dag sådan, at skolerne kun i meget begrænset omfang anvender udsendelser direkte. Der bør ved lovrevisionen gives Danmarks radio ret til at producere båndoptagelser af sine udsendelser med henblik på distribution til skolerne, og radioen bør heller ikke være afskåret fra i visse tilfælde at producere undervisningsprogrammer, som ikke udsendes, men alene distribueres i form af optagelser.

Men det er ikke alene på undervisningsfeltet, at der er et behov for at få stillet optagelser af radioens udsendelser til rådighed. For den gruppe af befolkningen, som arbejder på danske skibe i udenrigsfart, vil det have en særlig betydning at kunne få del i Danmarks radios udsendelser gennem optagelser evt. i form af lyd- og billedkassetter. Den samme interesse har andre danske, der opholder sig i udlandet i en længere periode. Den nye lov bør derfor også gøre det muligt for Danmarks radio at producere båndoptagelser, muligvis i samarbejde med private producenter, af udsendelserne, som kan anvendes af disse til brug for forbrugergruppen.

I alle de tilfælde, der er nævnt her, dvs. tilfælde hvor Danmarks radio selv producerer optagelser, forudsættes det selvfølgelig, at institutionen erhverver de nødvendige tilfæddelser fra ophavsmænd og udøvende kunstnere til de pågældende optagelser.

Det kan imidlertid også have betydning, at der er rimelige muligheder for, at andre end Danmarks radio kan fremstille optagelser eller indspilninger af radio- og tv-udsendelser i undervisningsøjemed. Ophavsretsloven af 1961 indeholder hjemmel for en sådan indspilning for så vidt angår lydoptagelser. Det er meget ønskeligt, at der bliver tilvejebragt en tilsvarende hjemmel med hensyn til billedoptagelser. Dette er ikke et spørgsmål, der kan løses ved en revision af radiospredningsloven. De nødvendige bestemmelser må gives i ophavsretsloven, og da denne lov hører til dem, der er blevet til gennem et samarbejde mellem de nordiske lande, bør man søge at nå frem til nordisk enighed om en lovændring. Jeg kan oplyse, at den nordiske ophavsretskomiteé, der arbejder med disse spørgsmål, i begyndelsen af 1973 vil afgive en delbetænkning bl. a. indeholdende forslag om, at den hidtidige bestemmelse om en vis fri adgang til lydoptagelse af beskyttede værker i undervisningsøjemed udvides til også at gælde billedoptagelser.

Radiokommissionen og radiatorådet har foreslået, at endnu et af Danmarks radios nuværende udgiftsområder overtages af staten og altså finansieres over skatterne. Det drejer sig om udgifterne ved fritagelser og lempelser af licensafgiften. Jeg finder det rimeligt, at radioen som institution fritages for denne sociale opgave, og vil stille forslag om, at der i den nye lov skabes hjemmel for en sådan ordning. Udgifterne — eller rettere sagt indtægtstab — for Danmarks radio som følge af licensfritagelser og -lempelser er for indeværende finansår anslået til ca. 24,5 mill kr.

Jeg har hermed omtalt de væsentlige af de områder, hvor ændringer i radiospredningsloven kan komme på tale, og med den

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

redegørelse, jeg har afgivet, håber jeg at have gjort det klart, i hvilken retning mine tanker om en revision af radiospredningsloven går.

Efter min opfattelse er den lovgivning, som ligger i radiospredningsloven, af en sådan betydning, at man må tilstræbe den størst mulige enighed om denne lovgivning. Derfor har jeg fundet det rigtigt inden udarbejdelsen af lovforslaget at give denne redegørelse for de væsentligste af de problemer, som foreligger, idet jeg dermed håber at have skabt grundlag for en åben debat, og således at vi ud af denne debat kan drage en række konklusioner, som kan indgå i den nye radiospredningslov.

Jeg tror, vi alle kan være enige om, at radio og tv måske mere end noget andet har ændret menneskenes tilværelse og forestillingsverden gennem den sidste menneskealder. Vi har fået muligheder for en viden, som vi før havde svært ved at tilegne os. Vi har fået mulighed for at opleve ting, som ikke før var muligt. Radio og tv er mere end noget andet også af betydning for, hvordan vor demokratiske livsform skal udvikle sig.

Radio og fjernsyn er midlet til at give os kundskaber, til at forbedre vor demokratiske livsform, skabe større medleven og til at aktivere os. Radio og tv er også midlet, der kan sætte vor livsform på prøve, få os til at tvivle på vor egen ufejlbarlighed, kan sætte det etablerede samfund i kritisk belysning og åbne for nye tanker og ideer, som ved at omsættes til handling kan medvirke til den generelle demokratisering af samfundet.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om handel med smør og fremmede landbrugsprodukter. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

(Lovforslaget (nr. 19) findes i tillæg A. sp. 257, fremsættelsen i tidenden sp. 104).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 3-10 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om tilvirkning og forhandling

m. m. af ost. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

(Lovforslaget (nr. 20) findes i tillæg A. sp. 229, fremsættelsen i tidenden sp. 104).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om forhandling, udførsel og indførsel af æg og ægprodukter m. m. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

(Lovforslaget (nr. 21) findes i tillæg A. sp. 233, fremsættelsen i tidenden sp. 104).

Første behandling af forslag til lov om salg af frugt og gartneriprodukter ved frivillig offentlig auktion.

(Lovforslaget (nr. 22) findes i tillæg A. sp. 289, fremsættelsen i tidenden sp. 104).

Første behandling af forslag til lov om handel med frø, såsæd, læggekartofler og planter.

(Lovforslaget (nr. 23) findes i tillæg A. sp. 247, fremsættelsen i tidenden sp. 104).

Første behandling forslag til lov om sortering af råtræ, der forhandles under visse betegnelser.

(Lovforslaget (nr. 24) findes i tillæg A. sp. 293, fremsættelsen i tidenden sp. 104).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om handel med joderstoffer. (Ændring med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

(Lovforslaget (nr. 25) findes i tillæg A. sp. 297, fremsættelsen i tidenden sp. 104).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om slagtning, forhandling, udførsel og indførsel af fjerkræ m. v. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

(Lovforslaget (nr. 26) findes i tillæg A. sp. 273, fremsættelsen i tidenden sp. 104).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om slagtning, forhandling, udførsel og indførsel af kaniner. (Ændringer med